

XALQ HUNARMANDCHILIGI VA YOSHLAR ORASIDA IJTIMOY MAS'ULIYAT TUSHUNCHASI

Mahmudjonov Javoxir Abduvoxidjon o'g'li

Qo'qon davlat universiteti tarix kafedrası stajyor-o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada xalq hunarmandchiligining yoshlar orasida ijtimoiy mas'uliyat tushunchasini shakllantirishdagi o'rni ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda hunarmandchilik faoliyatining yoshlarning mehnat madaniyati, fuqarolik mas'uliyati va ijtimoiy faolligini oshirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, an'anaviy hunarmandchilik orqali milliy qadriyatlarni asrash va yosh avlodda ijtimoiy mas'uliyat hissini kuchaytirish imkoniyatlari ko'rsatib berilgan. Tadqiqot natijalari yoshlar siyosati, ma'naviy-ma'rifiy faoliyat va bandlik masalalarida amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: xalq hunarmandchiligi, yoshlar, ijtimoiy mas'uliyat, milliy qadriyatlar, ijtimoiy faollik, mehnat madaniyati.

FOLK HANDICRAFTS AND THE CONCEPT OF SOCIAL RESPONSIBILITY AMONG YOUTH

Annotation: This article analyzes the role of folk handicrafts in shaping the concept of social responsibility among youth from a socio-philosophical perspective. The study highlights the importance of handicraft activities in fostering labor culture, civic responsibility, and social engagement among young people. In addition, the potential of traditional handicrafts in preserving national values and strengthening a sense of social responsibility in the younger generation is examined. The research findings have practical significance for youth policy, spiritual and educational activities, and employment development.

Keywords: folk handicrafts, youth, social responsibility, national values, social activity, labor culture.

НАРОДНЫЕ РЕМЁСЛА И ПОНЯТИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ СРЕДИ МОЛОДЁЖИ

Аннотация: В статье с социально-философской точки зрения анализируется роль народных ремёсел в формировании понятия социальной ответственности среди молодёжи. Рассматривается значение ремесленной деятельности в развитии трудовой культуры, гражданской ответственности и социальной активности молодого поколения. Также раскрываются возможности сохранения национальных ценностей и усиления чувства

социальной ответственности у молодёжи посредством традиционных ремёсел. Результаты исследования имеют практическую значимость для реализации молодёжной политики, духовно-просветительской деятельности и решения вопросов занятости.

Ключевые слова: *народные ремёсла, молодёжь, социальная ответственность, национальные ценности, социальная активность, трудовая культура.*

KIRISH

Bugungi globallashuv va ijtimoiy transformatsiyalar sharoitida yoshlar orasida ijtimoiy mas'uliyat tushunchasini shakllantirish muhim ijtimoiy-falsafiy muammolardan biri hisoblanadi. Jamiyatning barqaror rivojlanishi, fuqarolik ongining yuksalishi va ijtimoiy hamjihatlikni ta'minlash bevosita yosh avlodning mas'uliyatli munosabati, mehnatsevarligi va milliy qadriyatlarga sodiqligi bilan bog'liq. Shu nuqtayi nazardan, xalq hunarmandchiligi yoshlar ijtimoiy mas'uliyatini shakllantiruvchi muhim ijtimoiy-madaniy institut sifatida namoyon bo'lmoqda.

Xalq hunarmandchiligi asrlar davomida jamiyat hayotida nafaqat iqtisodiy faoliyat turi, balki ijtimoiy tarbiya, axloqiy qadriyatlar va mehnat madaniyatini shakllantirish vositasi bo'lib kelgan. An'anaviy hunarmandchilik turlari orqali yoshlar mehnatga hurmat, jamiyat oldidagi burchni anglash, mas'uliyat va intizom kabi sifatlarni egallaydi. Ayniqsa, ustoz-shogird an'analari yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy kamolotida muhim rol o'ynaydi.

Yangi O'zbekiston sharoitida hunarmandchilikni rivojlantirish va yoshlarni ushbu sohaga keng jalb etish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 17-noyabrgi "Hunarmandchilikni yanada rivojlantirish va hunarmandlarni qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida"¹¹gi PF-5242-son qarorida yoshlarni hunarmandchilikka o'rgatish, bandligini ta'minlash va ularning ijtimoiy faolligini oshirishga alohida e'tibor qaratilgan. Mazkur qaror hunarmandchilikning nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy-tarbiyaviy ahamiyatini ham e'tirof etadi.

Shu bois, xalq hunarmandchiligi va yoshlar orasida ijtimoiy mas'uliyat tushunchasi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ijtimoiy-falsafiy jihatdan tadqiq etish dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi. Ushbu maqolada aynan shu masala nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi.

TADQIQOT USULLARI

Mazkur tadqiqotda xalq hunarmandchiligining yoshlar orasida ijtimoiy mas'uliyat tushunchasini shakllantirishdagi o'rni ochib berish maqsadida ijtimoiy-falsafiy yondashuv asos qilib olindi.

¹¹ <https://lex.uz/docs/-3416134>

Avvalo, “ijtimoiy mas’uliyat”, “milliy qadriyat”, “faoliyat” va “ijtimoiy institut” kabi asosiy kategoriyalarning mazmun-mohiyati ochib berildi hamda ularning xalq hunarmandchiligi bilan dialektik bog‘liqligi tahlil qilindi. Ushbu yondashuv yoshlar tarbiyasida hunarmandchilikning ijtimoiy ahamiyatini nazariy jihatdan asoslash imkonini berdi.

Maqolada xalq hunarmandchiligining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari hamda uning yoshlar ijtimoiy mas’uliyatini shakllantirishdagi evolyutsion ahamiyati o‘rganildi. Bu jarayonda an’anaviy ustoz–shogird munosabatlari va ularning ijtimoiy tarbiyadagi o‘rni tahlil qilindi.

Shuningdek, mahalliy va xorijiy ilmiy manbalarda hunarmandchilik hamda yoshlar ijtimoiy mas’uliyati masalasiga oid qarashlar solishtirildi. Bu esa muammoning umumiy va o‘ziga xos jihatlarini aniqlashga xizmat qildi.

Bundan tashqari, O‘zbekiston Respublikasida hunarmandchilik va yoshlar siyosatiga oid Prezident qarorlari va davlat dasturlarining mazmuni o‘rganildi. Zarur hollarda statistik ma’lumotlar tahlilidan (mavjud tadqiqotlar natijalari asosida) foydalanildi.

Mazkur metodologik yondashuv tadqiqot maqsadiga erishish va ilmiy xulosalarning asosli bo‘lishini ta’minladi.

NATIJALAR

Natijalari shuni ko‘rsatadiki, xalq hunarmandchiligi yoshlar orasida ijtimoiy mas’uliyat tushunchasini shakllantirishda muhim ijtimoiy-madaniy institut sifatida namoyon bo‘lmoqda. Avvalo, an’anaviy hunarmandchilik orqali yoshlar o‘z mehnatiga nisbatan mas’uliyat, intizom hamda jamiyat oldidagi burchni anglash kabi ijtimoiy qadriyatlarni egallaydi. Bu ijtimoiy faoliyat falsafasidagi “faoliyat orqali shaxsiy hamjamiyat qadriyatlarini shakllantirish” kontseptsiyasiga mos keladi.

O‘zbekiston sharoitida hunarmandchilikni rivojlantirish bo‘yicha qabul qilingan davlat hujjatlari ham bu yo‘nalishga davlat darajasida e’tibor qaratilayotganini ko‘rsatadi. Xususan, 2017-yil 17-noyabrda qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni “Hunarmandchilikni yanada rivojlantirish va hunarmandlarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”¹² mehnat va hunarmandchilikka jalb etish, “usta-shogird” an’analarini saqlash va yoshlarni jalb etish bo‘yicha kompleks chora-tadbirlarni belgilaydi — shu orqali yoshlar bandligi va ijtimoiy mas’uliyatini oshirishga asos yaratadi.

Tahlillar shuni ham ko‘rsatdiki, hunarmandchilik faoliyati orqali milliy qadriyatlarni saqlash va uzluksiz avloddan-avlodga o‘tkazish jarayoni samarali amalga oshirilmoqda. Masalan, UNESCO va mahalliy tashkilotlar an’anaviy hunarmandchilikni nomoddiy madaniy meros sifatida ehtiyotkorlik bilan himoya qiladi hamda faoliyat orqali yoshlarning jamiyatga bo‘lgan sadoqati oshadi¹³.

¹² <https://lex.uz/docs/-3416134>

¹³ https://ich.unesco.org/en/state/uzbekistan-UZ?utm_source

Shuningdek, hunarmandchilik sohasida yoshlarni o'rgatish va ularni amaliy faoliyatga jalb etish bo'yicha bir qator treninglar va dasturlar ham o'tkazilmoqda. Bu tadbirlar yoshlarning ijtimoiy faolligi va mehnat madaniyatini oshirishga xizmat qiladi va an'anaviy hunarmandchilikni zamonaviy iqtisodiyot sharoitida ham qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Masalan, UNESCO hamda mahalliy markazlar tomonidan hunarmandchilik bo'yicha o'tkazilgan milliy treninglar yoshlar bandligini oshirish va hunarmandchilik madaniyatini keng jamoatchilikka yetkazishda muhim rol o'ynaydi¹⁴.

Umuman, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xalq hunarmandchiligi yoshlar ijtimoiy mas'uliyatini shakllantirishda nafaqat madaniy merosni saqlash, balki amaliy mehnat, jamiyatga xizmat va milliy qadriyatlarni mustahkamlash orqali ham muhim rol o'ynamoqda. Bu jarayon yoshlar orasida ijtimoiy faollik, mehnat madaniyati va ijtimoiy mas'uliyat tushunchalarining mustahkamlanishiga xizmat qilmoqda.

MUHOKAMA

Natijalari shuni ko'rsatadiki, xalq hunarmandchiligi yoshlar ijtimoiy mas'uliyatini shakllantirishda ko'p qirrali ijtimoiy-madaniy resurs vazifasini bajaradi. An'anaviy hunarmandchilik faoliyati nafaqat kasb-hunar ko'nikmalarini o'rgatadi, balki yoshlar orasida jamiyatga bo'lgan zimmasiga oladigan majburiyat, mehnat madaniyati va milliy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini mustahkamlaydi. Masalan, hunarmandchilik faoliyati ijtimoiylashuv jarayonining samarali shakllanishiga xizmat qilishi natijalari bir qator ilmiy manbalarda ham qayd etilgan bo'lib, bu jarayonda "mehnat falsafasi" yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda muhim rol o'ynashi ko'rsatilgan — shu bilan jamiyatda mas'uliyat hissi mustahkamlanadi.¹⁵

Milliy an'analar va madaniy meros yoshlar ijtimoiy identifikatsiyasini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qilishi ijtimoiy fanlar adabiyotida tasdiqlanadi. UNESCO tomonidan nomoddiy madaniy meros deb e'tirof etilgan xalq hunarmandchiligi nafaqat madaniy boylik sifatida, balki jamiyatning ijtimoiy birdamligini mustahkamlashda ham qo'llaniladi.

Xalq hunarmandchiligi va yoshlar orasidagi ijtimoiy mas'uliyat o'rtasidagi bog'liqlikni tushunishda yana bir nuqta hunarmandchilikning yoshlar bandligi va iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirish bilan ham bog'liqligidir. Xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, nomoddiy madaniy meros va hunarmandchilikni iqtisodiy manbaga aylantirish orqali yoshlar bandligi oshadi, natijada ularning ijtimoiy mas'uliyat hissi kuchayadi va jamiyatdagi faolligi ortadi (masalan, Malaysia tajribasi) — bu hunarmandchilikning ijtimoiy-iqtisodiy rolini namoyon etadi.¹⁶

¹⁴ https://www.unesco.org/uz/articles/yunesko-ozbekistonda-nomoddiy-madaniy-merosni-muhofaza-qilish-va-ijodiy-industriyani-rivojlantirish?utm_source

¹⁵ https://ru.scribd.com/document/980305533/HUNARMANDCHILIK-FAOLIYATIDAGI?utm_source

¹⁶ W.N. Jazmin ava boshqalar. Preservation of craft heritage and its potential in youth economic empowerment //Journal of the Malaysian Institute of Planners VOLUME 21 ISSUE 6 (2023), Page 157 – 169

Shuningdek, xalq hunarmandchiligi yoshlarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash, ularni tarixiy va madaniy ildizlar bilan birlashtirish orqali ijtimoiy mas'uliyatni mustahkamlashga yordam beradi. Bu nuqta pedagogik adabiyotlarda ham qayd etilgan bo'lib, milliy an'analarni yoshlar hayotiga integratsiya qilish ijtimoiy va ma'naviy ahamiyatga ega deb hisoblanadi.¹⁷

Biroq, ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish jarayonida aqliy hamda amaliy pedagogik yondashuvlar keng tatbiq etilishi zarurati mavjud. Hunarmandchilik faoliyati yoshlar orasida faqatgina kasbiy ko'nikma emas, balki ijtimoiy kompetensiyalar, jamoaviy ishlash tajribasi va liderlik fazilatlarini ham rivojlantiradi. Bu yondashuv ijtimoiy tarbiya va madaniy merosni saqlashdagi zamonaviy strategiyalar bilan ham izchil uyg'unlashadi.

Shu nuqtai nazardan, xalq hunarmandchiligi yoshlar ijtimoiy mas'uliyatini oshirishda nafaqat tarixiy-madaniy merosning uzluksizligini ta'minlovchi vosita, balki ularning jamiyat hayotidagi faolligini mustahkamlovchi ijtimoiy institut sifatida qadrlanishi kerak.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xalq hunarmandchiligi yoshlar ijtimoiy mas'uliyatini shakllantirishda samarali ijtimoiy-madaniy institut hisoblanadi. Hunarmandchilik faoliyati orqali yoshlar mehnat madaniyati, jamoaviy mas'uliyat va milliy qadriyatlarga hurmat kabi sifatlarni egallaydi. An'anaviy ustoz-shogird tizimi esa tarbiyaviy jarayonni mustahkamlab, yoshlarning jamiyat oldidagi burchini anglashini ta'minlaydi.

Shuningdek, davlat siyosati va Prezident qarorlari hunarmandchilikni rivojlantirish hamda yoshlarni bu soha bilan bog'lashni rag'batlantirayotgani ijtimoiy mas'uliyatni oshirishga xizmat qiladi. Xalq hunarmandchiligi nafaqat madaniy merosni saqlash, balki yoshlar bandligini ta'minlash va ularning ijtimoiy faolligini kuchaytirish yo'lida muhim rol o'ynaydi. Shu bois, hunarmandchilikni yoshlar tarbiyasida keng joriy etish amaliy va ijtimoiy jihatdan dolzarbdir.

¹⁷Maxmudov A. ZAMONAVIY SHAROITDA MILLIY TARBIYANING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI // "O'QUVCHI-YOSHLARNI TARBIYALASHDA MILLIY-HUDUDIIY AN'ANALARDAN FOYDALANISH MEXANIZMLARI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR" RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI 2025-yil 15-aprel. – B. 157 – 169.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mahmudjonov J.A. (2025). O'zbekiston mustaqillikka erishgandan keyingi davrda an'anaviy hunarmandchilikning tiklanishi: ijtimoiy va madaniy ta'siri. Ilm-fan yangiliklari konferensiyasi. (8-1), 110-112.
2. Mahmudjonov, J. (2023). HANDICRAFT AND ITS TYPES AMONG THE KOKON PEOPLE. Interpretation and researches, 1(18).
3. Mahmudjonov Javoxir Abduvoxidjon ugli. (2025). REVITALIZATION OF CRAFTS AND PROVISION OF YOUTH EMPLOYMENT: SOCIO-ECONOMIC AND PHILOSOPHICAL ASPECTS. Ethiopian International Multidisciplinary Research Conferences, 412–415.
4. W.N. Jazmin ava boshqalar. Preservation of craft heritage and its potential in youth economic empowerment // Journal of the Malaysian Institute of Planners VOLUME 21 ISSUE 6 (2023), Page 157 – 169
5. Maxmudov A. ZAMONAVIY SHAROITDA MILLIY TARBIYANING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI // "O'QUVCHI-YOSHLARNI TARBIYALASHDA MILLIY-HUDUDIIY AN'ANALARDAN FOYDALANISH MEXANIZMLARI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR" RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI 2025-yil 15-aprel. – B. 157 – 169.
6. <https://lex.uz/docs/-3416134>